29/12/2022

Προκόπης Παυλόπουλος: Επισημάνσεις για τον Αριστόβουλο Μάνεση

/ Γνώμες

Κατά την εισαγωγική του τοποθέτηση στο Συνέδριο για τα 100 χρόνια από την γέννηση του Αριστόβουλου Μάνεση (Ενότητα IV, «Ο έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων: Παλαιά προβλήματα και επίκαιροι προβληματισμοί», 18.12.2022), με τίτλο «Επισημάνσεις για τον έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων στην σκέψη του Αριστόβουλου Μάνεση», ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Ακαδημαϊκός και Επίτιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ κ. Προκόπιος Παυλόπουλος τόνισε, μεταξύ άλλων, και τα εξής:

«Η σκέψη του Αριστόβουλου Μάνεση -του, αναμφισβήτητα, κορυφαίου Έλληνα «θεράποντος» του Συνταγματικού Δικαίου κατά τον 20ό αιώνα- αναφορικά με τον έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων εντάσσεται στο ευρύτερο πεδίο των θεωρητικών του απόψεων ως προς την εν γένει θεσμική και πολιτική θέση και λειτουργία του Συντάγματος εντός του πλαισίου της Φιλελεύθερης Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας.

Α. Και για την ακρίβεια, ο Αριστόβουλος Μάνεσης υποστήριξε, δίχως ευκαιριακές διακυμάνσεις που θα μπορούσαν να θέσουν σε «διακινδύνευση» την παροιμιώδη επιστημονική του συνέπεια, ότι ο έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων οφείλει ν' αποτελεί, για τον ερμηνευτή και εφαρμοστή των συνταγματικών ρυθμίσεων, τον «ιδανικό» μηχανισμό ελέγχου του αν και κατά πόσον οι νομοθετικώς θεσπισμένοι κανόνες δικαίου δεν εκφεύγουν των ορίων των κανονιστικών δεδομένων του Συντάγματος, ως «Θεμελιώδους Νόμου» που συνιστά, ταυτοχρόνως, την βάση αλλά και την κορυφή της όλης ιεραρχίας των εκάστοτε ισχυουσών διατάξεων, οι οποίες συνθέτουν τον κορμό της Έννομης Τάξης. Προς αυτή την κατεύθυνση ο έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων οφείλει, κατά τον Αριστόβουλο Μάνεση, να επικεντρώνεται πρωτίστως στην θωράκιση των συνταγματικώς κατοχυρωμένων Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, με την προσθήκη ότι την συνταγματική τους κατοχύρωση ενισχύει ουσιωδώς και το περί δικαιωμάτων νομικό πλαίσιο του Διεθνούς και του Ευρωπαϊκού Δικαίου.

Β. Για τον Αριστόβουλο Μάνεση η υιοθέτηση ενός τέτοιου θεωρητικού προσανατολισμού εμφανίζεται ως σχεδόν αυτονόητη, δοθέντος ότι η Φιλελεύθερη Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία νοείται, οιονεί εκ φύσεως, ως σύνολο εγγυήσεων υπέρ της Ελευθερίας, υφ' όλες της τις εκφάνσεις, και, επέκεινα, ως σύνολο εγγυήσεων των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, μέσω των οποίων η Ελευθερία, ως έννοια θεσμικού «γένους», ασκείται στην πράξη. Εν τέλει, κατά τον Αριστόβουλο Μάνεση ο έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων οφείλει να εκδηλώνεται, εν πάση περιπτώσει, ως θεσμική και πολιτική διεργασία εντεταγμένη στον κανονιστικό χώρο του εγγυητικού -υπέρ της Ελευθερίας και, κατ' αποτέλεσμα, των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου- ρόλου του Συντάγματος. Ρόλου, ο οποίος ανταποκρίνεται πλήρως στην θεσμική και πολιτική υφή της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας, ως συστήματος πολιτειακής και πολιτικής οργάνωσης που είναι προορισμένο, «εκ καταγωγής» να εγγυάται την Ελευθερία. Οι διαχρονικές θέσεις του Αριστόβουλου Μάνεση για την θεσμική και πολιτική ιδιοσυστασία του Συντάγματος ως «κορωνίδας» της Έννομης Τάξης και, επέκεινα, οι θέσεις του για την αντίστοιχη ιδιοσυστασία του ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων κυρίως εκ μέρους του Δικαστή, διαμορφώθηκαν ως ένα είδος επιστημονικής αλλά και πολιτικής του απάντησης -ο Αριστόβουλος Μάνεσης υπήρξε, καθ' όλη την δημόσια διαδρομή του, πριν απ' όλα Πολίτης- στην διαρκώς εντεινόμενη τάση ιδίως της Εκτελεστικής Εξουσίας να επιβάλλει, δι' ίδιον λογαριασμόν, ως θεσμικώς θεμιτή, αν όχι και «επιβεβλημένη», μια μορφή ελέγχου της νομιμότητας του Συντάγματος.

Γ. Αυτό το, καταφανώς διαβρωτικό για την Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία αλλά και για την εγγυητική λειτουργία του Συντάγματος κυρίως υπέρ των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, φαινόμενο άρχισε να εντείνεται κατά την δεκαετία του ’80 και μετέπειτα. Δηλαδή όταν πλέον κατέστη εμφανές το προς όφελος της Εκτελεστικής Εξουσίας οιονεί «μονοπώλιο» της ανάληψης της νομοθετικής πρωτοβουλίας. Την τάση αυτή ενίσχυσε, δυστυχώς, και η στάση ορισμένων εκπροσώπων της Νομικής Επιστημονικής Κοινότητας, οι οποίοι «συνηγόρησαν» -και εξακολουθούν να «συνηγορούν»– προς την κατεύθυνση της αναθεώρησης και ορισμένων εκ των περί αναθεώρησης διατάξεων του άρθρου 110 του Συντάγματος, έτσι ώστε να «μετριασθεί» ο αυστηρός χαρακτήρας του. Διότι τι άλλο φανερώνει μια τέτοια «συνηγορία», εκτός από το ότι πρέπει να καθίσταται εφικτή η όσο το δυνατό συχνότερη αναθεώρηση των αναθεωρητέων διατάξεων του Συντάγματος επειδή, δήθεν, η θεσμοθετημένη αυστηρότητά του δεν του επιτρέπει να παρακολουθήσει, με την απαιτούμενη ρυθμιστική αποτελεσματικότητα, την εξέλιξη της κοινωνικοοικονομικής του «υποδομής», διότι, και πάλι δήθεν, τ’ ερμηνευτικά «εργαλεία» που έχει ο Δικαστής στην διάθεσή του, κατά τα ανωτέρω, δεν του επιτρέπουν να εμπεδώσει θεσμικώς την σταθερή κανονιστική επάρκεια του Συντάγματος;

Δ. Το ίδιο ως άνω φαινόμενο παρατηρούμε και σήμερα, εκδηλούμενο στο φάσμα μιας σειράς Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, με πιο πρόσφατο το παράδειγμα της νομοθετικής παρέμβασης για την λειτουργία της ΕΥΠ, ιδίως ως προς τις «νόμιμες» επισυνδέσεις, με την επίκληση κυρίως λόγων εθνικής ασφάλειας. Κατά την νομοθετική αυτή παρέμβαση επιχειρήθηκε -και εξακολουθεί να επιχειρείται- μια προσπάθεια της Εκτελεστικής Εξουσίας να ερμηνεύσει τις διατάξεις του άρθρου 19 του Συντάγματος -κατ’ εξοχήν δε τις διατάξεις περί αρμοδιοτήτων της ΑΔΑΕ- κατά τρόπο σύμφωνο με τις διατάξεις οι οποίες θεσπίσθηκαν μέσω αυτής! Με αποτέλεσμα να τίθεται σε άμεση θεσμική διακινδύνευση η ίδια η κανονιστική υπόσταση του συνταγματικώς κατοχυρωμένου δικαιώματος σχετικά με το απόρρητο των επικοινωνιών. Αυτονοήτως, και σε όλους αυτούς δίνουν την δέουσα απάντηση οι θέσεις του Αριστόβουλου Μάνεση περί των βασικών θεσμικών «συντεταγμένων» της πεμπτουσίας του ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων.

Εν κατακλείδι δε ο Αριστόβουλος Μάνεσης, μέσω των προαναφερόμενων θέσεών του ως προς το μείζον αυτό ζήτημα για την υπεράσπιση του εγγυητικού ρόλου του Συντάγματος, «απογυμνώνει» την νομική υστεροβουλία αλλά και νομική άγνοια τόσο των σύγχρονων «Σαδδουκαίων», που επιδίδονται σ’ έναν καταφώρως ανεδαφικό, οιονεί «παλαιοημερολογητικό», ερμηνευτικό «αγώνα» έναντι των διατάξεων του Συντάγματος και της εφαρμογής του στην πράξη, «αποθεώνοντας»

την σημασία της γραμματικής του, σχεδόν αποκλειστικώς, ερμηνείας. Όσο και των σύγχρονων «Φαρισαίων» οι οποίοι, ακολουθώντας τα βήματα των βιβλικών «διδασκάλων» τους για την ανεπάρκεια της γραπτής «Τορά» και την ανάγκη υποκατάστασής της μέσω της προφορικής, υπερασπίζονται, κατά περίπτωση και κατά το πολιτικό δοκούν, την ρυθμιστική «ανανέωση» του Συντάγματος μέσω των διατάξεων του κοινού νόμου! Ταυτοχρόνως δε και την, αναλόγως των περιστάσεων, δήθεν ρυθμιστική «ενδυνάμωση» του ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων με την προσφυγή σε θεσμικώς και πολιτικώς «επιτηδευμένες» μεθόδους που καταλήγουν, υποδορίως, στην υιοθέτηση μορφών ελέγχου όχι της συνταγματικότητας των νόμων αλλά της νομιμότητας του Συντάγματος.»